

The investigation of feeding condition of infants aged between 0-6 monthes

0-6 ay arası bebeği olan annelerin bebek beslenme durumlarının incelenmesi¹

Serap Kırıcı²
Gülay Görak³

Abstract

The most important food for 0-6 month old babies is of course breast milk. It is important to teach the importance of breast milk, to correct the mistakes in infant feeding, and important to grow healthy babies and healthy generations. A descriptive research was carried out in order to evaluate the factors influencing mothers' and their infants' nutritional status of mothers having 0-6 months-old infants. The study group was composed of 200 mothers with 0-6 months-old infants who voluntarily participated in the research when they went to paediatric department of two private hospitals in Karaman between 15th July, 2013 and 15th August, 2013. The questionnaire form was filled in by the researcher by interviewing the patients face-to-face. The collected data in the research were analysed through SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 15.0 version. Definitive statistical methods (number, percentage, average, standard deviation) were used to evaluate the data. X-square test was used in the intergroup comparisons. In interpreting the results, $p < 0.05$ was considered statistically significant. The age range of the mothers taking part in the research was mainly between 19 and 24. Average age of the mothers is 26.70 ± 5.09 (min: 19, max: 40). 54.5 % of the babies were baby girls while 45.5 % of them were baby boys. The age (month)

Özet

0-6 aylık bebekler için en önemli gıda şüphesiz anne sütüdür. Anne sütünün öneminin kavratılması ve bebek beslenmesindeki yanlışlıkların düzeltilmesi, sağlıklı bebekler bununla birlikte sağlıklı nesiller yetişmesi açısından önemlidir. Araştırma, 0-6 ay arası bebeği olan annelerin bebeklerinin beslenme durumunu ve etkileyen faktörleri değerlendirmek amacıyla tanımlayıcı olarak yapıldı. Çalışma grubunu Karaman'da iki özel hastaneye 15 Haziran-15 Ağustos 2013 tarihleri arasında başvuran, 0-6 ay arası bebeği olan ve araştırmayı gönüllü olarak kabul eden 200 anne oluşturdu. Anket formu yüz yüze görüşülerek araştırmacı tarafından dolduruldu. Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 15,0 programı kullanılarak analiz edildi. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanıldı. Gruplar arası karşılaştırmalarda ki-kare testi kullanıldı ve sonuçların yorumlanmasında $p < 0,05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi. Araştırmaya katılan annelerin yaşı daha çok 19-24 aralığında bulunmakta ve annelerin yaş ortalaması $26,70 \pm 5,09$ (min: 19; maks: 40) dur. Bebeklerin %54,5'ini kız, %45,5'ini erkek çocuğu oluşturmaktadır. Bebeklerin yaş (ay) ortalaması $4,9 \pm 0,16$ (min: 0 ay; maks: 6 ay) dir. Annelerin %94,5'i bebeklerini halen emzirmektedir. Annelerin eğitim düzeyi, çocuk sayısı ve yaşı ile

¹ Bu makale, Serap Kırıcı'nın yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

² Öğretim Görevlisi, Karamanođlu Mehmetbey Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, serapkirici@kmu.edu.tr

³ Prof. Dr., İstanbul Bilim Üniversitesi, Florence Nightingale Hastanesi Hemşirelik Yüksekokulu, gorakgulay@gmail.com

average of babies was $4,9 \pm 0,16$ (min: 0 month; max: 6 months). 94,5 % of the mothers were still breastfeeding their infants. There were found no meaningful correlation among the number of children, ages of mothers, educational level and breastfeeding. It was determined that there was a significant relationship between supplementary food supply and mother's education level, number of children, working status and was determined that there was no significant relationship between the age of the mothers and the provision of supplementary food. It was also determined that working mothers were inclined to start additional food. As a result, in post natal period, the question of how many of mothers can milk at work or breastfeed their babies in a suitable environment is questioned, it is recommended that necessary arrangements made in public institutions in line with the results obtained.

Keywords: Breast Milk; Infant Nutrition.

[\(Extended English summary is at the end of this document\)](#)

1. Giriş

Beslenme; büyüme, yaşamın devamı ve sağlığın korunması için besinlerin alınmasıdır. Beslenme, insan gereksinimlerinin en başında gelir. İklim koşulları uygun olduğu durumlarda konutsuz ve giysisiz yaşanabilir, fakat beslenmeden yaşam imkânsızdır (Baysal, 2004). Bebek ve çocuk ölümlerinin %70'inden fazlası önlenemez nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bu nedenlerden biri yetersiz ve dengesiz beslenmedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün 2009 yılı verilerine göre bebek ve çocuk ölümlerinin %35'i yetersiz beslenmeden kaynaklanmaktadır. Beslenme yetersizliği ve beslenme yetersizliğine bağlı oluşan ölümlerin engellenmesinde etkili faktör bebeklerin anne sütü ile beslenmeleridir. İlk altı ay sadece anne sütü ile besleyerek her yıl 1,4 milyon bebeğin hayatının kurtulacağı ifade edilmektedir (WHO, 2009). Yeterli miktarda ve sürede verilen anne sütü ile birlikte, uygun zamanda ek gıdalara başlanması ve çeşitlendirilerek devam ettirilmesi çocuk gelişimi açısından son derece önemli olmaktadır (Köksal, 2008). Anne sütü ve emzirme; sağlığın, bağışıklık sisteminin korunması ve geliştirilmesi, yeterli ve dengeli beslenmenin, sağlıklı büyüme ve gelişmenin sağlanması, sosyal-psikolojik gelişimin sağlanması yönünden önemlidir. Emzirme sadece bebeğin süt ile beslenmesi olmayıp, ruhsal ve sosyal yönleri de olan kültürel bir olgudur (Samur, 2008).

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve DSÖ, bebeklerin doğumdan itibaren ilk 6 ay sadece anne sütü ile beslenmesini doğal beslenme saymakta, bu süre içinde su dahil hiçbir ek besin verilmemesini ve yedinci aydan itibaren püre tarzında ya da katı ek gıdalara başlanılmasını önermektedir (Gökçay ve Garipağaoğlu, 2002). Türkiye'de ilk altı ayda bebeklerin karışık beslenmesi, en yaygın görülen beslenme şeklidir. Bu durum çoğu kez gereksiz ve yanlış bir uygulama olarak anne sütü alan bebeklere ilk aylarda formül sütler veya inek sütü gibi başka sütler de verilmesi neticesinde görülmekte ve bir taraftan anne sütünün azalmasına sebep olarak diğer taraftan bebeği yapay beslenme tehlikeleri ile karşı karşıya getirerek önemli sağlık sorunlarına neden olmaktadır (Neyzi ve Ertuğrul, 2002).

anne sütü verme arasında anlamlı ilişki olmadığı belirlendi. Ek gıda verme ile annelerin eğitim düzeyi, çocuk sayısı, çalışma durumu arasında anlamlı ilişki olduğu, annelerin yaşları ile ek gıda verme arasında anlamlı ilişki olmadığı belirlendi. Çalışan annelerin ek gıdaya başlamaya eğilimli oldukları belirlendi. Sonuç olarak doğum sonu dönemde annelerin ne kadarı iş yerlerinde sütlerini sağabiliyor ya da bebeklerini uygun ortamda emzirebiliyor soruları sorgulanarak elde edilen sonuçlar doğrultusunda kamu kuruluşlarında gerekli düzenlemelerin yapılması tavsiye edildi.

Anahtar Kelimeler: Anne sütü; bebek beslenmesi.

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2013 verilerine göre Türkiye’de emzirme oldukça yaygındır ve temel özelliklere göre çok küçük farklılıklar gösterse de tüm bebeklerin yüzde 96’sı bir süre anne sütü ile beslenmiştir. Emzirmeye erken başlanması hem anne, hem de bebek için yararlı olup emzirmenin etkinliği ve devamı içinde önemli bir unsurdur. Türkiye’de (TNSA) 2013 verileri, bebeklerin yüzde 50’sinin doğumdan sonraki ilk bir saat içinde emzirmeye başladığını, %30’unun ise doğumdan sonraki ilk 24 saatte hiç emzirilmediğini, %26’sına anne sütünden önce başka gıdalar verildiğini göstermektedir. Türkiye’de emzirmenin desteklenmesi çalışmaları 1987 yılında büyümenin izlenmesi programı ile başlamıştır. Ülkemiz 1981 yılında “Anne Sütü Muadillerinin Pazarlaması” ile ilgili uluslararası yasayı imzalayan ülkeler içinde yer almıştır. Ülkemiz 1990 yılında bebeklerin 2 yıl süre ile emzirilmesini öneren Innocent Deklarasyonu’nun hazırlanmasında görev almış ve 1991 yılında konuyla ilgili uluslararası bir konferansa ev sahipliği yaparak emzirmenin desteklenmesi çalışmalarında önderlik yapan ülkelerden biri olmuştur. Ayrıca 1991 yılından bugüne kadar Sağlık Bakanlığı tarafından anne sütü ile beslenmenin özendirilmesini, emzirmenin başarılı ve sürekli bir uygulama haline gelmesini sağlamak üzere “Anne Sütünün Teşviki ve Bebek Dostu Hastaneler Programı” başlatılmıştır (Özbaş, 2007).

DSÖ’nün 2011 yılı sağlık istatistiklerinde ilk altı ayda sadece anne sütü ile beslenme oranı dünyada %36 olarak belirtilmektedir. Aynı raporda Güney Doğu Asya’da %44, Afrika’da %31, Doğu Akdeniz Bölgesi’nde %35 Amerika’da %30 ve Avrupa’da %23 oranındadır. Ülkelerin gelir düzeylerine göre ise bu oranlar sırasıyla; düşük gelir düzeyinde %41, orta gelir düzeyi ve altındakilerde %36, orta gelir düzeyi ve üzerindekiilerde %33 ve yüksek gelir düzeyindeki ülkelerde %17 olarak değişmektedir (WHO, 2011). Türkiye’de ise bebeklerin ilk iki aylık sürede sadece anne sütü ile beslenme oranı %57,9’dur. Bu yüzde çocuğun yaşıyla birlikte hızla azalmakta, 2-3 aylık bebeklerde %35,4’e; 4-5 aylık bebeklerde %9,5’a, 6-9 aylık bebeklerde ise %2,4’e kadar düştüğü belirtilmektedir (TNSA, 2013). Bu verilere göre Türkiye’de emzirme oranları yüksek olmasına rağmen ilk altı ay sadece anne sütü ile besleme beklenen düzeyde değildir. Annelerde anne sütü ve bebek beslenmesi ile ilgili bilgi eksikliği görülmektedir. Sağlık çalışanları annelerin anne sütü verme ve bebek beslenmesi konusunda davranışlarının farkında olmasının, anne sütü vermeyi olumsuz etkileyen faktörleri belirleyerek danışmanlık hizmeti vermelerinin yararlı olacağı söylenebilir.

2. Amaç

Araştırma, 0-6 ay arası bebeği olan annelerin bebeklerinin beslenme durumunu ve etkileyen faktörleri değerlendirmek amacıyla yapıldı. Bu amaçla aşağıdaki soruların yanıtları arandı:

2.1. Araştırma Soruları

1. Bebeklerin yalnız anne sütü ile beslenme süresi ne kadardır?
2. Annelerin ek gıdaya başlama zamanı nedir?
3. Annenin önceden anne sütüne yönelik eğitim alması anne sütü ile beslemeyi etkiliyor mu?
4. Çocuk sayısı anne sütü ile beslemeyi arttırıyor mu?
5. Annelerin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

3. Yöntem ve Gereç

3.1. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, Karaman ili sınırları içinde yer alan iki özel hastanenin çocuk polikliniğine 15 Haziran-15 Ağustos 2013 tarihleri arasında başvuran ve 0-6 ay arası bebeği olan anneler oluşturdu. Araştırmada herhangi bir örnek seçim yöntemi kullanılmadan araştırmanın yapıldığı tarihte bu hastanelere başvuran, araştırmaya katılmayı kabul eden, iletişim problemi olmayan, rastgele belirlenen ve 0-6 ay arası bebeği olan 200 anne oluşturdu.

3.2. Çalışmanın Tipi

Bu araştırma tanımlayıcı türde yapılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için hastane yönetiminden gerekli yazılı izinler alındı. Alınan izinler doğrultusunda araştırmada veriler, veri toplama aracı kullanılarak araştırmacı

tarafından yüz yüze görüşme tekniği ile elde edildi. Çalışmaya katılan annelere gerekli açıklama yapılarak yazılı izin alındı. Her anneye yaklaşık 10-15 dakikalık süre ayrıldı.

Veri toplama aracı literatür bilgilerinden yararlanılarak araştırmacı tarafından hazırlandı. Anket formu; anne ve bebeklerin tanıtıcı özelliklerle ilgili 6, bebeklerin beslenme durumları ile ilgili 11, annelerin emzirme davranışları ile ilgili 17, annelerin anne sütü ile ilgili bilgi düzeyi ve görüşleri hakkında 7 soru olmak üzere toplam 41 sorudan oluşmaktadır. Anne ve bebeklerin tanıtıcı özellikleri ile ilgili sorular; annenin yaşı, çalışma durumu, çocuk sayısı, eğitim durumu, bebeğin cinsiyeti, bebeğin kaç aylık olduğudur. Bebeklerin beslenme durumları ile ilgili sorular; anne sütü alma durumu, anne sütü verilme şekli, ağızdan verilen ilk gıda, bebeğin ek gıda alma durumu, ek gıdaya ne zaman başlandığı, ek gıda verme nedeni, ek gıda olarak başlangıçta ne verildiği, ek gıda verirken biberon kullanma durumu, biberon kullanmaya neden gereksinim duyulduğu, ek gıdaları hazırlarken ve verirken nelere dikkat edildiğidir. Annelerin emzirme davranışları ile ilgili sorular; bebeğin hâlâ emzirilme durumu, emzirme devam etmiyorsa kaç ay emzirildiği, emzirmeyi kesme nedeni, bebeğin kaç saatte bir emzirildiği, gün içinde kaç kez, kaç dakika emzirildiği, bebeğin doğumdan ne kadar süre sonra emzirildiği, emzirirken her iki memenin verilme durumu, kaç ay emzik kullanıldığı, emzirdikten sonra içecek bir şeyler verme durumu, içecek olarak ne verildiği, emzirirken karşılaşılan sorunlar, bebek emmek istemediği durumda ne yapıldığı, emzirdikten sonra bebeğin doyduğunun nasıl anlaşıldığı, emzirme öncesi sağlanan temizlik koşulları, annelerin ne kadar süre emzirmeyi planladıkları ve emzirirken nasıl tuttuklarıdır. Annelerin anne sütü ile ilgili bilgi düzeyi ve görüşleri ile ilgili sorular; bebek için en iyi besin kaynağının ne olduğu, anne sütü alan bebeğin vitamini ihtiyacı olup olmadığı, bebeğe en az kaç ay anne sütü verilmesi gerektiği, anne sütü ile ilgili doğru bildikleri, anne sütü, emzirme ve ek gıdalar ile ilgili eğitim alma durumu, alınan eğitimin yeterli olup olmadığı, ek gıdalara başlamadan önce kaç ay anne sütü vermeyi planladığıdır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS for Windows 15,0 programı kullanılarak analiz edildi. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metodlar (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanıldı. Gruplar arası karşılaştırmalarda ki-kare testi kullanıldı ve sonuçların yorumlanmasında $p < 0,05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma yalnızca Karaman'da iki özel hastane polikliniğine verilerin toplandığı tarihler arasında hizmet almak için başvuran, 0-6 ay arası bebeği olan, araştırmaya katılmayı kabul eden 200 anne ile sınırlıdır.

4. Bulgular

Araştırma bulguları üç başlıkta ele alındı:

1. Anne ve bebeklerinin tanıtıcı özelliklerine ilişkin bulgular
2. Annelerin bebeklerini besleme durumuna ilişkin bulgular
3. Annelerin bazı demografik özellikleri ile bebek beslenme durumunun karşılaştırılmasını gösteren bulgular

4.1. Anne ve bebeklerinin tanıtıcı özelliklerine ilişkin bulgular

Tablo 1. Anne ve bebeklerine ilişkin bazı tanıtıcı özelliklerin dağılımı (N=200)

		Sayı	%
Annelerin yaşı (Ort±Sd) 26,70±5,09	19-24	85	42,5
	25-29	59	29,5
	30-34	33	16,5
	35 yaş ve üzeri	23	11,5
Annelerin eğitim düzeyi	İlköğretim ve altı	51	25,5
	Lise	86	43,0
	Lisans ve üstü	63	31,5
Annelerin çocuk sayısı (Ort±Sd) 1,69±0,76	1	93	46,5
	2	82	41,0
	3 ve üzeri	25	12,5
Annelerin çalışma durumu	Çalışan	108	54,0
	Çalışmayan	92	46,0
Bebeklerin cinsiyeti	Kız	109	54,5
	Erkek	91	45,5
Bebeklerin aylık durumları (Ort±Sd) 2,49±2,25	< 1	58	29,0
	1	31	15,5
	2	21	10,5
	3 ve üzeri	90	45,0

Tablo 1’de araştırma grubundaki 200 bebeğin %54,5’inin kız çocuğu, %45,5’inin erkek çocuğu olduğu belirlendi. Annelerin %42,5’inin 19-24 yaş aralığında bulunduğu, yaş ortalamasının 26,70±5,09 (min: 19; maks: 40) olduğu ve % 43’ünün lise mezunu, %31,5’inin lisans mezunu olduğu belirlendi. Annelerin %17,5’inin 6 aylık bebekleri olduğu, bebelerin yaş (ay) ortalaması 4,9±0,16 (min: 0 ay; maks: 6 ay) olduğu ve genellikle annelerin %46,5 ile tek çocuk sahibi, %41 oranında iki çocuk sahibi oldukları belirlendi. Annelerin %46,0’sını çalışmayan, %54’ünü çalışan anneler oluşturmaktadır.

4.2. Annelerin bebeklerini besleme durumuna ilişkin bulgular

Tablo 2. Bebeklerin beslenme durumlarına ait bazı özelliklerin dağılımı (N=200)

	Sayı	%
Bebeklerin anne sütü alma durumu		
Alan	185	92,5
Almayan	15	7,5
Anne sütü verilme şekli		
Emzirme	154	77,0
Sağılarak	1	0,5
Emzirme ve sağma birlikte	45	22,5
Ağızdan verilen ilk gıda		
Ağız sütü	181	90,5
Hazır mama	16	8,0
Şekerli su	2	1,0
İnek sütü	1	0,5
Ek gıda		
Veren	38	19,0
Vermeyen	162	81,0
Ek gıdaya başlama zamanı		
1.ay	9	23,7
2.ay	26	68,4
4.ay	3	7,9
Emzirmeye başlama zamanı		
İlk yarım saat	128	64,0
2 saat içinde	53	26,5
6 saat içinde	8	4,0
6 saat sonra	11	5,5

Tablo 2’de annelere bebeklerine anne sütü verip vermediği sorulduğunda, %92,5’inin anne sütü verdikleri, %77’sinin bebeklerini yalnız emzirerek, %22,5’inin hem emzirip hem de sağarak beslediği aynı zamanda annelerin %90,5’inin bebeklerine ilk gıda olarak ağız sütü verdiği, %19’unun ek gıdaya başladığı belirlendi. Annelerin %64’ü ilk yarım saat içinde, %26,5’i 2 saat içinde bebeklerini emzirdiklerini ifade etti.

4.3. Annelerin bazı demografik özellikleri ile bebeklerini besleme durumunun karşılaştırılmasına ilişkin bulgular

Tablo 3. Annelerin bazı demografik özellikleri (eğitim, çocuk sayısı, yaş) ile anne sütü verme durumunun karşılaştırılması (N=200)

Özellikler	Anne Sütü Verme Durumu				Test ve anlamlılık
	Evet		Hayır		
	n	%	n	%	
Eğitim durumu					
İlköğretim ve altı	46	90,2	5	9,8	$\chi^2=4,655$ $p=0,099$
Lise	77	89,5	9	10,5	
Lisans ve üstü	62	98,4	1	1,6	
Çocuk sayısı					
1	86	92,5	7	7,5	$\chi^2=0,575$ $p=0,902$
2	75	91,5	7	8,5	
3	20	95,2	1	4,8	
4	3	100,0	0	0,0	
5	1	100,0	0	0,0	
Annelerin yaşları					
19-24	78	91,8	7	8,2	$\chi^2=0,678$ $p=0,954$
25-29	54	91,5	5	8,5	
30-34	31	93,9	2	6,1	
35-40	22	95,7	1	4,3	

Tablo 3’te, ilköğretim ve altı mezunu anneler %90,2, lise mezunu anneler %89,5, lisans ve üstü mezunu anneler %98,4 gibi büyük bir oranda bebeklerine anne sütü vermektedir. Annelerin eğitim durumları ile bebeklerine anne sütü verme durumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, annelerin neredeyse tamamına yakınının bebeklerine anne sütü verdikleri belirlendi ($p>0,05$).

Çalışmada tek ve birden fazla çocuğu olan annelerin bebeklerine %90 üzeri oranda anne sütü verdikleri anlaşılmaktadır. Annelerin çocuk sayıları ile bebeklerine anne sütü verme durumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlendi ($p>0,05$).

Bütün yaş gruplarında annelerin bebeklerine %90 üzeri oranda anne sütü verdikleri, annelerin yaşları ile bebeklerine anne sütü verme durumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlendi ($p>0,05$).

Tablo 4. Annenin bazı demografik özellikleri (eğitim, çocuk sayısı, yaş) ile ek gıda verme durumlarının karşılaştırılması (N=200)

Özellikler	Ek Gıda Verme Durumu				Test ve anlamlılık
	Evet		Hayır		
	n	%	n	%	
Eğitim Durumu					
İlköğretim ve altı	16	31,4	35	68,6	$\chi^2=13,906$ $p=0,001$
Lise	19	22,1	67	77,9	
Lisans ve üstü	3	4,8	53	95,2	
Çocuk Sayısı					
1	17	18,3	76	81,7	$\chi^2=9,963$ $p=0,041$
2	16	19,5	66	80,5	
3	2	9,5	19	90,5	
4	2	66,7	1	33,3	
5	1	100,0	0	0,0	
Annelerin Yaşları					
19-24	18	21,2	67	78,8	$\chi^2=1,932$ $p=0,587$
25-29	12	20,3	47	79,7	
30-34	6	18,2	27	81,8	
35-40	2	8,7	21	91,3	
Çalışma Durumu					
Çalışan	27	25,0	81	75,0	$\chi^2=5,492$ $p=0,019$
Çalışmayan	11	12,0	81	88,0	

Tablo 4'te ilköğretim ve altı mezunu annelerin %68,6'ü, lise mezunu annelerin %77,9'u ve lisans ve üstü mezunu annelerin %95,2'si ek gıda vermemektedir. Annelerin eğitim durumları ile bebeklerine ek gıda verme durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu, annelerin bebeklerine ek gıda verme durumunun annelerin eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği belirlendi ($p<0,05$). Annelerin eğitim durumları arttıkça bebeklerine ek gıda vermeyi tercih etmedikleri çok net bir şekilde anlaşılmaktadır.

Tek çocuk sahibi olan annelerin %81,7'sinin, iki çocuk sahibi anneler %80,5 oranla, üç çocuk sahibi anneler %90,5 oranla, dört çocuk sahibi annelerin % 33,3'ünün bebeklerine ek gıda vermedikleri görüldü. Annelerin çocuk sayıları ile bebeklerine ek gıda verme durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu, annelerin bebeklerine ek gıda verme durumunun annelerin sahip olduğu çocuk sayılarına göre farklılık gösterdiği belirlendi ($p<0,05$).

19-24 yaş grubu annelerin % 78,8'i ek gıda vermezken, 25-29 yaş grubu annelerin %79,7'si 30-34 yaş grubu annelerin % 81,8'i ve 35-40 yaş grubu anneler ise % 91,3 gibi büyük bir oranla ek gıda vermedikleri görüldü. Annelerin yaşları ile bebeklerine ek gıda verme durumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlendi ($p>0,05$).

Çalışan annelerin ek gıdaya başlama oranının çalışmayan annelere göre daha fazla olduğu belirlendi. Annelerin çalışma durumları ile bebeklerine ek gıda verme durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu, annelerin bebeklerine ek gıda verme durumunun annelerin çalışma durumlarına göre farklılık gösterdiği belirlendi ($p<0,05$).

4. Tartışma

Bu bölümde ele alınan bulgular üç başlık altında tartışıldı;

1. Anne ve bebeklerin tanıtıcı özelliklerine ilişkin bulguların tartışılması

2. Annelerin bebeklerini besleme durumuna ilişkin bulguların tartışılması

3. Annelerin bazı demografik özellikleri ile bebek beslenme durumunun karşılaştırılmasını

gösteren bulguların tartışılması

4.1. Anne ve bebeklerinin tanıtıcı özelliklerine ilişkin bulguların tartışılması

Araştırmaya katılan 200 bebeğin %54,5'i kız, % 45,5'i erkek çocuğudur. Bebeklerin yaş (ay) ortalaması 2, 49± 0, 16 (min:0 ay; maks:6 ay) arasında değişmektedir. Araştırmaya katılan, anne grubunun %46'sını ev hanımları, %54'ünü çalışan anneler oluşturdu. Annelerin %46,5'inin bir çocuğu, %41'inin iki çocuğu ve %12,5'inin üç ve üzerinde çocuğu olduğu belirlendi.

TNSA (2013) verilerine göre toplam kadın nüfusunun %14,8'ini 15-24, %16,2'sini 25-34 ve %7,7'sini de 35-39 yaş grubundaki kadınlar meydana getirmektedir. Araştırma TNSA (2013) verileri ile uyumlu olarak 200 annenin yaşlarının daha çok % 42,5'inin 19-24 aralığında olduğu, %29,5'inin 25-29, %16,5'inin 30-34, %11,5' inin 35-40 yaş grubu annelerden oluştuğu belirlendi.

Araştırma kapsamına alınan annelerin %25,5'inin ilköğretim ve altı mezunu olduğu belirlendi. Çalışma bulgusu ile benzer olarak Bostancı ve İnal (2012) annelerin %89,3'ünün lise ve üstü mezunu olduğunu, Yeşilçiçek-Çalık (2016) annelerin %43,1'inin ilkököl mezunu olduğunu, Balcı ve arkadaşları (2010) ise annelerin %57,5'inin ilkököl mezunu olduğunu saptamıştır. Çalışma bulgumuz Bostancı ve İnal (2012)'in çalışma bulgusuna paraleldir. Balcı ve arkadaşlarının (2010) ve Yeşilçiçek-Çalık (2016)'ın çalışma bulgusundan farklı olarak çalışma grubumuzu oluşturan annelerin eğitim düzeyi daha yüksekti.

4.2. Annelerin bebeklerini besleme durumuna ilişkin bulguların tartışılması

TNSA (2013) verilerine göre Türkiye genelinde tüm çocukların %96'sı bir süre emzirilmiştir. Devci ve arkadaşlarının (2006) Manisa il merkezinde 0-24 aylık çocuğu olan annelerle yaptığı çalışmada bebeklerin %97,4'üne anne sütü verildiği belirtilmiştir. Yine benzer olarak Eker ve arkadaşının 2005 yılında Mersin Devlet Hastanesi ve Toros Devlet Hastanesi Doğum Servislerinde yapmış oldukları, annelerin bebek beslenmesi ve emzirmeye ilişkin bilgi ve uygulamalarına yönelik çalışmada emzirme oranı %95,7 bulunmuştur. Çalışmada annelerin bebeklerini emzirme oranı literatür bilgileriyle benzerlik göstermektedir.

Çalışmada annelerin bebeklerine % 95 oranla ilk olarak ağız sütü (anne memesinde oluşan ilk süt) verdiği saptandı. TNSA (2013) raporunda bebeklerin %74'üne ilk olarak anne sütü verildiği ifade edilmiştir. Bayram ve arkadaşlarının (2006) çalışmasında bu oran; % 83,3, Bostancı ve İnal (2012) çalışmasında %96,6, Yeşilçiçek-Çalık (2016) çalışmasında %76,3, Onbaşı'nın (2009) Edirne'de yaptığı çalışmada; eğitim grubunda %(95,6) ve kontrol grubunda ise %84 bulunmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir çalışmada ise bebeklerin %75'ine ilk olarak anne sütü verildiği bildirilmektedir (Ertem ve ark., 2001). Bu sonuçlar çalışmamızla uyumlu bulundu. Sonuçların TNSA (2013) verilerine göre daha yüksek olması, çocuk sağlığı geliştirme ve devam ettirme politikalarının anne sütü alma eğitimlerinin sağlık kuruluşlarında verilmesi/sürdürülmesi ilk olarak anne sütü verilme oranlarında artışa neden olmuş olabilir.

Çalışmada, annelerin %19'u bebeklerine ek gıda vermektedir. Çalışmada annelerin ek gıdaya başlama oranları 1.ayda %4,5 iken, Bağ'ın (2006) yapmış olduğu çalışmada bu oran 1.ayda %51'dir. Şaşmaz ve arkadaşlarının 2000 yılında Adana Doğankent Beldesi'nde yaptıkları bir çalışmada; bebeklerin %33,4'üne , Tunçel ve arkadaşlarının (2003) çalışmasında %44,1'ine, Yeşilçiçek-Çalık'ın (2016) çalışmasında %52,6'sına ilk altı ayda ek besine başlandığı saptanmıştır. Literatürdeki bilgi çalışmadaki sonuçla farklılık göstermektedir. Bu farklılığın nedeni annelerin anne sütü ve ek gıdalarla ilgili bilgilerinin senelere bağlı artması olabilir.

Çalışmada annelerin %64'ünün bebeklerini ilk yarım saat içinde emzirdiği saptanmıştır. Doğum sonu emzirmeye başlama süresi ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde; Tunçel ve arkadaşları (2003) annelerin %68,5'inin, Ünsal ve arkadaşları(2003) %71,8'inin, Eker ve Yurdakul (2005) % 69'unun, Bayram ve arkadaşları (2006) %34,5'inin doğumdan ilk bir saat içinde, Bostancı ve İnal (2012) % 88'inin, Yeşilçiçek-Çalık'ın (2016) çalışmasında ise annelerin %45,6'sının doğumdan ilk yarım saat içinde bebeklerini emzirdiklerini saptamıştır. TNSA (2013) verilerine göre bu oranın ilk bir saat içinde %50 olduğu belirtilmiştir. Türkiye'deki emzirme oranları değerlendirildiğinde, anne sütüyle beslenmenin yaygın olmasına karşın ilk 30 dakikada anne sütüyle emzirmenin % 50 oranında olması anne sütüyle emzirmeye geç başladığını göstermektedir. Çalışma bulgusu ile benzer olan bu sonuçlar annelerin yaklaşık %63'ünün ilk bir saat içinde

bebeklerini emzirmeye başladıklarını göstermektedir. Bu sonuç emzirme başarısı, devamı ve bebek sağlığı açısından olumlu değerlendirilebilir. İlk yarım saat içinde annelerin emzirmeye özendirilmesi ve bu süre zarfında emzirmenin sağlanabilmesi için yeni uygulamaların yapılmasının yararlı olacağı düşünüldü.

4.3. Annelerin bazı demografik özellikleri ile bebek beslenme durumunun karşılaştırılmasını gösteren bulguların tartışılması

Çalışmada annelerin eğitim durumu, yaşları ve çocuk sayıları ile bebeklerine anne sütü verme durumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, annelerin %90'ının bebeklerine anne sütü verdikleri belirlendi ($p>0,05$). Ünsal ve arkadaşlarının (2003) çalışmasında ise primipar olan annelerin multipar olan annelerle kıyaslandığında emzirme yüzdeleri anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Bayram'ın (2006) yaptığı çalışmada annelerin eğitim seviyesi arttıkça emzirme toplam puanları da anlamlı şekilde artış göstermiştir. Eğitim düzeyleri ile toplam puanları arasındaki ilişki istatistiksel değerlendirmede anlamlı bulunmuştur ($P<0,05$). Çalışmadaki farklılık ülkemizdeki sağlık politikalarında, ana çocuk sağlığı ve aile planlama merkezinde emzirme eğitiminin zorunlu olmasına bağlı olabilir. Ülkemizde yapılan benzer çalışmalar da savımızı destekler niteliktedir.

Çalışmada annelerin eğitim durumları ile bebeklerine ek gıda verme durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu, annelerin bebeklerine ek gıda verme durumunun annelerin eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği, eğitim seviyesinin artmasıyla annelerin ek gıda verme oranının azaldığı belirlendi ($p<0,05$). Harran bölgesinde Karakoç-Kaya ve arkadaşlarının (2006) yaptığı çalışmada ise anne sütü ile beslenme ve ek gıdalara ilişkin bilgilerinin kadının eğitim düzeyi ile doğru orantılı bir artış göstermiştir. Literatürdeki bilgi çalışmadaki sonuçla paralellik göstermektedir.

Çalışmada tüm yaş grubu annelerde ek gıda vermeme durumu birbirine benzer oranlarda olduğundan aralarında anlamlı bir ilişki bulunmadı ($p>0,05$). Çalışmada annelerin yaşlarının ek gıdaya başlamaları üzerinde etkili olmadığı belirlendi.

Çalışmada annelerin çocuk sayıları ile bebeklerine ek gıda verip vermeme davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğu, annelerin bebeklerine ek gıda verme durumunun annelerin sahip olduğu çocuk sayılarına göre farklılık gösterdiği ortaya çıktı. Çalışmada çocuk sayısının artması ile annelerin ek gıdayı tercih etmedikleri belirlendi ($p<0,05$). Ünsal ve arkadaşlarının (2003) yaptığı çalışmada tek çocuk sahibi olan anneler birden fazla çocuğu olan annelerle kıyaslandığında ilk altı ay ek gıda vermeme yüzdelerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu görüldü. Literatürdeki bilgi çalışmadaki sonuçla farklılık göstermektedir. Çalışmada multipar annelerin primipar annelere göre daha tecrübeli olduğu belirlendi.

Annelerin çalışıp çalışmama durumları ile bebeklerine ek gıda verip vermeme davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğu, annelerin bebeklerine ek gıda verme durumunun annelerin çalışma durumlarına göre farklılık gösterdiği ortaya çıktı ($p<0,05$). Annelerin çalışma durumları ek gıdaya erken başlamaya eğilimli olduklarını gösterdi. Nedenler arasında, çalışmaya katılan annelerin %56'sının çalışan grubu annelerden oluşmasına bağlı olarak iş hayatına geri dönmeleri, bebeklerine yeterince vakit ayıramamaları, emzirme sayısında, sütte azalma olması ve emzirmeyi erken dönemde sonlandırmaları sayılabilir.

5. Sonuç ve öneriler

0-6 ay arası bebeği olan annelerin emzirme oranlarının yüksek ancak ek gıdaya uygun zamanda başlamayan ve bebeklerine ilk gıda olarak anne sütü vermeyen annelerin bulunmasının ilk altı ayda bebeklerin sadece anne sütü ile beslenmesinin yeterli olduğu konusunda annelerde bilgi eksikliği olduğu belirlendi. 0-6 aylık bebek beslenmesinde; annenin eğitim düzeyi, yaş artışı ve çocuk sayısı anne sütü verme ve emzirme davranışlarında etkili olmadı. Annenin yaşı, çocuk sayısının artışı ve eğitim düzeyinin yükselmesi ile ek gıdaya başlama azalmakta, annenin çalışıyor olması ile ek gıdaya başlama artmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler;

- Annelere doğumdan önce ve sonra verilen eğitimin yaygınlaştırılarak anne sütü, emzirme ve ek gıdalar konusunda bilgi eksikliklerinin giderilmesi özellikle eğitim düzeyi düşük annelere bebek beslenmesi konusunda bilgi verilmesi gerekir.
- Doğum sonu dönemde annelerin ne kadarı iş yerlerinde sütlerini sağabiliyor ya da bebeklerini uygun ortamda emzirebiliyor soruları sorgulanarak elde edilen sonuçlar doğrultusunda kamu kuruluşlarında gerekli düzenlemelerin yapılması,
- Sosyal medya, kamu kuruluşları, sağlık personeli özellikle de hemşirelerin bu konuda toplumda eğitimi yaygınlaştırarak bütün anneleri bilinçlendirmesi önerilir.

Kaynaklar

- Bağ, Ö.(2006). Annelerin Anne Sütü Hakkındaki Bilgi Düzeyi ve Emzirmeyi Etkileyen Psikososyal Faktörler. Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, İzmir, 2006.
- Balcı, E., Kondolot, N., Horoz, D., Elmalı, F., Çiçek, B., Demirtaş, F.(2012). Anne Sütü ile Beslenme Süresini Etkileyen Etmenler: Türkiye’de Kayseri ilinden kesitsel bir araştırma. *Türk Pediatri Arşivi*, 47, 99-103.
- Bayram, F.(2006). Postpartum Dönemdeki Annelerin Anne Sütünün Önemi Hakkında Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar.
- Baysal, A. (2004). *Beslenme*. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi, p.9-422.
- Bostancı, G.,& İnal, S.(2015). Bebek Dostu Özel Bir Hastanede Doğum Yapan Annelerin, Emzirmeye İlişkin Bilgi Düzeylerinin ve Bebeklerini Emzirme Durumlarının Değerlendirilmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 2(3), 260-270.
- Deveci, S., Kaplan, Y., Eser, E.(2006). Manisa il merkezinde kentsel ve yarı kentsel iki sağlık ocağı bölgesinde 0-24 aylık çocuğu olan annelerin bebek-çocuk beslenmesi konusundaki kimi bilgi ve davranışları ile çocukların antropometrik ölçümlerin saptanması. *10. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kitabı*, p.84.
- Eker, A.,& Yurdakul, M.(2006). Annelerin Bebek Beslenmesi ve Emzirmeye İlişkin Bilgi ve Uygulamaları. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 15, 158-163.
- Gökçay, G.,&Garipağaoğlu, M.(2002). *Sağlıklı Çocuğun Beslenmesi*. İstanbul: Saga Yayınları, p 183-93.
- Karakoç Kaya, Ö., Şimşek, Z., Karataş, H.(2004). Harran Üniversitesi Araştırma Ve Uygulama Hastanesi Çocuk Cerrahi İle Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Kliniklerinde Yatan 0 – 24 Aylık Çocuğu Olan Annelerin Anne Sütü İle Besleme Ve Ek Gıdalara İlişkin Bilgileri. *Sağlık ve Toplum Dergisi*, 3, 1-5.
- Köksal, E.(2008). *Beslenme ve Bilişsel Gelişim*. Ankara: Sağlık Bakanlığı Yayınları.
- Neyzi, O.,& Ertuğrul, T.(2002). *Pediyatri I*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi, p.183-189.
- Onbaşı Ş.(2009). Doğum Öncesinde Anne Adaylarına Verilen Anne Sütü ve Emzirme Eğitiminin Emzirme Oranına ve Süresine Etkisi. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, Edirne.
- Özbaş, S.(2007). Anne Sütü ile Beslenmenin Sürdürülmesi. *9. Uluslararası Katılımlı Beslenme ve Metabolizma Kongresi Program ve Bildiri Özet Kitabı*, p.78–81, İstanbul, 2007.
- Samur, G. (2008). *Anne Sütü*. Ankara: Sağlık Bakanlığı Yayınları.
- Şaşmaz, T., Tanır, F., Demirhindi, H., Aytaç, N., Akbaba ,M.(2001). Adana Doğankent Belde’sinde 0-3 Yaş Arasındaki Çocukların Anne Sütü Alma Durumunun Araştırılması. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 30, 29-31.
- Tunçel, E.K., DüNDAR, C., Canbaz, S., Pekşen, Y. (2006). Bir Üniversite Hastanesine Başvuran 0-24 Aylık Çocukların Anne Sütü İle Beslenme Durumlarının Saptanması. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(1), 1-6.
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması.(2013). Erişim tarihi: 15.08.2014, Erişim adresi: http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TNSA2013_sonuc_sunum_2122014.pdf
- Ünsal, H., Atıhan, F., Özkan, H., Targan, S., Hassoy, H.(2005). Toplumda anne sütü verme eğilimi ve buna etki eden faktörler. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 48(3), 226-233.
- Yeşilçiçek Çalık, K., Coşar Çetin, F., Erkaya, R.(2017).Annelerin Emzirme Konusunda Uygulamaları ve Etkileyen Faktörler.*Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 80-91.
- WHO (World Health Organization)2009. Erişim tarihi: 17.12.2013, Erişim adresi: http://whqlibdoc.who.int/publications/2009/9789241597494_eng.pdf
- WHO(World Health Statistics)2011. (Erişim Tarihi: 06.08.2014). Erişim adresi: http://www.who.int/gho/publications/world_health_statistics/EN_WHS2011_full.pdf.

Extended English Summary

This paper was carried out as a descriptive research in order to evaluate the factors influencing nutritional status of mothers with an infant.

Questions asked:

- How long does it take only to breastfeed the infants?
- When do mothers start to feed supplementary food?
- When mothers are educated on the benefits of breast milk, does that influence mothers to breastfeed their infants?
- Does the number of children increase the breastfeeding?
- What are the problems that mothers come across?
- The research data were compiled from two private hospitals between June 15th, and August 15th, 2017.

Population of the study was composed of mothers with 0-6 months-old infants going to paediatric department of two private hospitals in Karaman between 15th July, 2013 and 15th August, 2013. The sample of the study was made up of 200 mothers with 0-6 months-old babies having no communication problems and accepting to take part in the research at the time during which the research was carried out. The required written permission was granted by the hospital management for the research to be carried out (SID 1, SID 2, SID 3, and SID 4). The data present in the research was obtained by means of face-to-face interviews, using data collection tool with regard to the obtained permissions. The written permission was acquired after necessary explanations were made to the mothers who had participated in the study (SID 5). Each mother was given an interview period of 10 to 15 minutes.

The collected data in the research were analysed through SPSS for Windows 15.0 version. Definitive statistical methods (number, percentage, average, standard deviation) and chi-square test were used to evaluate the data. The value of $p < 0,05$ was accepted to be statistically significant in the evaluation of the results. The research was limited to 200 mothers with 0-6 months-old babies applying to paediatric department of two private hospitals in Karaman between the dates on which the data were collected.

Data collection tool was established by making use of literature reviews. The questionnaire form was made up of 41 questions in total related to information on mothers' and their babies' indicative characteristics, their nutritional status and problems they encountered (SID 6).

The age range of the mothers taking part in the research was mainly between 19 and 24. 54.5 % of the babies were baby girls while 45.5 % of them were baby boys. The age (month) average of babies was $4,9 \pm 0,16$ (min: 0 month; max: 6 months). 94,5 % of the mothers were still breastfeeding their infants. It was observed that 68,5% of the mothers were trained on the benefits of breastfeeding, breast milk and supplementary foods. It was confirmed that 95 % of the mothers provided their infants with colostrum as the first nutriment. 51 % of the mothers intended to breastfeed their infants for 2 years. 64 % of the mothers were found to breastfeed their infants in the first half an hour within the scope of research. 19 % of the mothers participating in the study were feeding their infants with supplementary food. The higher the education status of the mothers was, the more inclined they were to breastfeed their infants; on the other hand, mothers with infants refusing to suck milk were found to feed their babies using breast pumps.

There were found no meaningful correlation among the number of children, ages of mothers and breastfeeding, whereas training the mothers was found to be effectively influencing mothers to breastfeed their infants. The mothers having 0-6 months-old infants had a higher rate of breastfeeding; however, it appeared that there were some mothers who failed to start to feed their infants with supplementary foods in time, and that mothers had lack of information about the fact that feeding their infant with only breast milk was sufficient. During the process of breastfeeding behaviour of the 0-6 months-old; mothers' aging, educational levels and number of children showed no improvement in their breastfeeding behaviour. When mothers' age, number of children and education level increased, their rate of starting to use supplementary foods decreased and if the mothers were working, their rate of starting to supplementary foods rose.

Recommendations on the results of the experiment:

It is necessary that mothers be trained extensively before and after the delivery, that mothers' lack of information about breastfeeding, breast milk and supplementary foods be compensated, especially in mothers with low levels of education, that they should be informed and trained about the breastfeeding and nurture.

In post-natal period, the question of how many of mothers can milk at work or breastfeed their babies in a suitable environment are questioned, the necessary arrangements shall be made in public institutions in line with the results obtained. Social media, public institutions, healthcare personnel and especially nurses should disseminate information and public awareness should be raised among all mothers.